

Vogelzaden en kiemzaden voor grasparkieten

A. van Kooten

Grasparkieten zijn uitgesproken zaadeters. Hun snavel is erop gebouwd om vrij harde zaden te kunnen pellen. Bij het samenstellen van een zaadmengsel voor grasparkieten dient u hier dan ook rekening mee te houden.

Hieronder worden de volgende zaden behandeld:

1. boekweit
2. gierst-millet
3. haver
4. hennep
5. negerzaad
6. padi
7. witzaad (kanariezaad)
8. zonnebloempitten
9. saffloorpitjes
10. lijnzaad

Van alle zaden worden de gemiddelde waarden met betrekking tot vocht, ruw eiwit, ruw vet, koolhydraten (zetmeel en suikers) alsmede het ruwe celstof gegeven. Dit kan ondermeer nuttig zijn wanneer u het zaadmengsel om wat voor reden dan ook wilt aanpassen (bijvoorbeeld tijdens de rui meer eiwitrijke zaden verstrekken). Ook zou u kunnen besluiten zelf een zaadmengsel samen te stellen. Gezien het belang van calcium (Ca) en fosfor (P) in de voeding van vogels, heb ik gemeend ook hiervan de waarden te moeten vermelden.

1. BOEKWEIT

Boekweit is van oorsprong afkomstig uit Azië. Het is een zetmeelrijk gewas. Bloeiende boekweit verspreidt een aangename geur en het wordt tijdens de bloei dan ook druk bezocht door bijen. Boekweitzaad is min of meer driekantig van vorm en grijsachtig bruin van kleur. Over het algemeen wordt het graag door vogels gegeten.

Gemiddelde waarden:

Vocht	15,1%
Ruw eiwit	11,5%
Ruw vet	2,4%
Koolhydraten	57,8%
Ruwe celstof	10,8%
Calcium	0,04%
Fosfor	0,30%

Zoals uit de tabel blijkt is boekweit vetarm.

Het aminozuurpatroon in het eiwit van boekweit heeft een lysinegehalte van 5,4% en een argininegehalte van 9,4%.

2. GIERST-MILLET

Door de kweker/liefhebber wordt over het algemeen duidelijk onderscheid gemaakt tussen gierst en millet. Voorbeelden hiervan zijn trosgierst, Senegalgierst, wit millet en rood millet.

Wetenschappelijk is er echter geen verschil, alle soorten behoren tot de zogenaamde korelgewassen. Daarom ook worden ze hier onder de naam gierst-millet behandeld. De korrelvorm is rond. de kleur kan variëren van wit, strogeel, oranje, rood, bruin tot zwart. Panicum is de familienaam die meestal wordt gebruikt voor kleinkorrelige gierst, zoals Senegalgierst (mannazaad). Panicum milaceum is de soort die onder millet wordt verstaan, bijvoorbeeld plata millet. Pennisetum spicatum is paargierst. Paargierst is ook wel bekend onder de naam negergierst.

Gemiddelde waarden:

Vocht	12,7%
Ruw eiwit	11,1%
Ruw vet	3,7%
Koolhydraten	59,8%
Ruwe celstof	8,9%
Calcium	0,03%
Fosfor	0,32%

Zoals uit de tabel blijkt heeft gierst-millet een laag vetgehalte en een hoog zetmeelgehalte. Het aminozurenpatroon in het eiwit is rijk aan leucine, namelijk 11,5%.

3. HAVER

Haverkorrels zijn witachtig-geel. Haver is van nature nogal kafrijk, soms bedraagt dat wel 30%. Door de haver van het kaf te ontdoen wordt gepelde haver verkregen. Haver wordt graag door vele soorten vogels opgenomen en vlot aan de jongen gevoerd. Toch dient men niet te veel haver te voeren omdat het vervetting van de vogel tot gevolg kan hebben.

Gemiddelde waarden:	Haver	Gepelde haver
Vocht	11,4%	10,6%
Ruw eiwit	10,4%	13,9%
Ruw vet	4,9%	8,0%
Koolhydraten	59,7%	64,2%
Ruwe celstof	10,4%	1,5%
Calcium	0,09%	0,09%
Fosfor	0,33%	0,41%

Uit de tabel wordt duidelijk dat gepelde haver, wat vaak in zaadmengsels voorkomt, een belangrijke hoeveelheid vet bevat. Haver bevat een hoog percentage leucine (7%) en arginine (6,5%) in het eiwit.

Door veel kwekers wordt haver ook in geweekte vorm verstrekt. De haver wordt dan maximaal 12 uur in de week gezet, waarbij geregeld het water wordt ververs, vooral als het warm weer is. De geweekte haver kan meteen worden gevoerd, maar na 48 uur zullen de korrels ontkiemen. Vooral grasparkieten zijn dol op gekiemde haver en zullen er dan ook goed in eten. Een afgestreken eetlepel is een redelijke portie voor een paartje. Ingeval er jongen zijn kan het dubbele worden gegeven.

4. HENNEP

Hennepzaad komt van een eenjarige plant die in juli en augustus bloeit. In veel landen, waaronder Nederland, mag het niet gekweekt worden. Hennep wordt gerekend tot de vetrijke gewassen. Algemeen wordt aangenomen dat hennep de paardrift opwekt, iets wat trouwens

ook van haver wordt verondersteld. Indien in de broedperiode te veel hennep aan de vogels wordt gegeven kan dit een vroegtijdige leg tot gevolg hebben. Het kan zelfs voorkomen dat poppen met nestjongen van bijvoorbeeld 14 dagen opnieuw aan de leg gaan en het voeren van de jongen staken.

Gemiddelde waarden:

Vocht	8,7%
Ruw eiwit	19,5%
Ruw vet	32,1%
Koolhydraten	18,0%
Ruwe celstof	16,9%
Calcium	0,81%
Fosfor	0,76%

In het aminozurenpatroon ontbreekt cystine en tyrosine. Leucine (7,7%) en valine (6,3%) zijn in het eiwit het hoogst aanwezig.

5. NEGERZAAD

Negerzaad wordt hoofdzakelijk verbouwd in India en Ethiopië. De bloeiwijze en zaadvorming van deze plant lijkt op dat van distel en doet daarom ook wat onkruidachtig aan. Negerzaad is bijzonder vetrijk en wordt over het algemeen door vogels graag opgenomen.

Gemiddelde waarden:

Vocht	6,6%
Ruw eiwit	20,7%
Ruw vet	42,2%
Koolhydraten	13,1%
Ruwe celstof	13,5%
Calcium	0,43%
Fosfor	0,65%

Negerzaad bevat als één van de weinige vogelzaden een hoog percentage aan calcium, fosfor en mangaan.

6. PADI

Padi of wel ongepelde rijst, is voor meer dan de helft van de wereldbevolking, de voornaamste voedselbron. Azië en Amerika zijn de landen waar het in hoofdzaak wordt verbouwd.

Gemiddelde waarden:

Vocht	11,6%
Ruw eiwit	7,1%
Ruw vet	2,1%
Koolhydraten	64,1%
Ruwe celstof	10,0%
Calcium	0,06%
Fosfor	0,21%

Wat direct opvalt is dat padi vetarm is. Daarentegen is het rijk aan koolhydraten. Padi heeft een lysine-gehalte van 4,7% en aan arginine 7,9% in het eiwit.

7. WITZAAD (KANARIEZAAD)

Witzaad wordt in verscheidene landen verbouwd. De meest belangrijke zijn: U.S.A., Argentinië, Canada, Zuid Europa, Spanje, Hongarije en Marokko. Afhankelijk van het land van herkomst is het witzaad, grof of fijnkorrelig, dof of glanzend, fijn of grofvezelig. Eigenlijk is witzaad een kleinzadige graansoort. De zaadkern is niet wit, zoals de naam doet vermoeden, maar bruin. Witzaad behoort tot de koolhydraatrijke gewassen. Het heeft dan ook een hoog zetmeelgehalte.

Gemiddelde waarden:

Vocht	12,8%
Ruw eiwit	15,1%
Ruw vet	6,1%
Koolhydraten	56,0%
Ruwe celstof	5,3%
Calcium	0,05%
Fosfor	0,55%

Witzaad is rijk aan leucine en arginine. In het aminozurenpatroon ontbreekt echter cystine.

8. ZONNEBLOEMPITTEN

Zonnebloempitten kennen we in verschillende kleuren. Er zijn witte, grijs gestreepte en zwarte. De witte pitten komen veelal uit Kenia en Egypte. De gestreepte komen ondermeer uit Argentinië, Canada, Hongarije en China. De U.S.A. levert de zwarte zonnebloempitten. Zonnebloempitten mogen nooit als hoofdvoeding gebruikt worden.

Gemiddelde waarden:

Vocht	7,8%
Ruw eiwit	14,9%
Ruw vet	29,8%
Koolhydraten	17,5%
Ruwe celstof	26,9%
Calcium	0,18%
Fosfor	0,45%

Zonnebloempitten, zo laat de tabel zien, zijn vetrijk. Ze hebben een gunstig aminozurenpatroon doordat ze een vrij hoge argininegehalte (8,1%) in het eiwit bevatten.

9. SAFFLOORPITJES (KARDIZAAD)

Volledigheidshalve behandel ik ook nog de saffloorpitjes omdat ze nog wel eens zaadmengsel voor vogels voorkomen. Saffloer behoort tot de distelachtigen wat goed te zien is aan het driekantige pitje waaraan zich veelal een wollig pluimpje bevindt, die moeilijk te verwijderen is.

Gemiddelde waarden:

Vocht	7,2%
Ruw eiwit	14,3%
Ruw vet	27,8%
Koolhydraten	16,5%
Ruwe celstof	31,2%
Calcium	-
Fosfor	-

Evenals zonnebloempitten zijn saffloorpitjes vetrijk. Het argininegehalte in saffloorpitjes is nog hoger dan dat van zonnebloempitten, namelijk 10,1%. In Saffloorpitjes ontbreekt calcium en fosfor.

10. LIJNZAAD (VLASZAAD)

Lijnzaad heeft een gunstige werking op de bevedering. Tijdens de ruiperiode is lijnzaad erg belangrijk. Het vetrijke lijnzaad zal afhankelijk van het seizoen procentueel, door fabrikanten, in een zaadmengsel worden aangepast.

Gemiddelde waarden:

Vocht	9,4%
Ruw eiwit	21,5%
Ruw vet	34,2%
Koolhydraten	22,3%
Ruwe celstof	7,3%
Calcium	0,23%
Fosfor	0,66%

Lijnzaad heeft een zeer gunstig aminozurenpatroon. In het eiwit is het arginine-gehalte het hoogst, namelijk 9,1%.

Kiemzaden

Gekiemde zaden zijn onder andere rijk aan essentiële vetzuren, licht verteerbare koolhydraten en vitaminen (vooral B vitaminen). Het verstrekken van gekiemde zaden is daarom sterk aan te bevelen. Daarnaast zijn de meeste vogels verzot op gekiemde zaden. Bij het zelf samenstellen van kiemzaad is het van belang, dat zaden gekozen worden met een bijna gelijke kiemsnelheid.

De hieronder genoemde zaden hebben ongeveer een gelijke kiemsnelheid.

- vishennep
- rode dari
- witte dari
- raapzaad
- radijszaad
- zwart slazaad
- kadjang idjoe.

Het kiemzaad kan het beste als volgt worden gekiemd:

* Doe het kiemzaad in een roestvrij stalen zeef en hang de zeef in een pannetje met ruim lauwwater. Laat het kiemzaad vervolgens ca. 18 uur weken.

* Na het weekproces dient het kiemzaad meerdere malen in stromend water te worden afgespoeld.

* Na het spoelen de zeef met inhoud in het (lege) pannetje hangen. De zeef dient vrij van de bodem te hangen, zodat het overtollige water er uit kan lekken.

* De zeef vervolgens afdekken met een vochtige doek en op een matig warme plaats neerzetten.

* Om alcoholische gisting te voorkomen dient het zaad regelmatig gespoeld en omgeschud te worden.

* De kiemen verschijnen na ongeveer 24 uur.

De meeste voedingswaarde wordt verkregen uit zaad met kiemen van 1 à 2 mm. lengte. Zeef en pannetje na gebruik goed schoonmaken, zodat een nieuwe portie kiemzaad ingezet kan worden. Door gebruik te maken van twee zeven kunt u iedere dag beschikken over gekiemd zaad.